# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ( πρώτο τμήμα )
της 22ας Σεπτεμβρίου 1988 *

Στην υπόθεση 236/87,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

**Anna Bergemann**

και

**Bundesanstalt für Arbeit,**

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α ), δεύτερη περίπτωση, και στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας ( ΕΕ ειδ.έκδ. 05/01, σ. 73 ), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 ( ΕΕ L 230, σ. 6 ), και της αποφάσεως 94 της διοικητικής επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων, της 24ης Ιανουαρίου 1974 ( ABl. C 126, σ. 22 ),

## ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ( πρώτο τμήμα )

συγκείμενο από τους G. Bosco, πρόεδρο τμήματος, R. Joliet και F. A. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η A. Bergemann, προσφεύγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο Kurt Leingärtner,

— το Bundesanstalt für Arbeit, καθού της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενο από τον Ulrich Monfort,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δημήτριο Γκουλούση, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον Bernd Schulte,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 4ης Μαΐου 1988,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουνίου 1988,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

1 Με Διάταξη της 11ης Ιουνίου 1987, που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου την 31η Ιουλίου, το ένατο τμήμα του Landessozialgericht της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α), δεύτερη περίπτωση, και στοιχείο β), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971 περί της εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ.έκδ. 05/01, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), και της αποφάσεως 94 της διοικητικής επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων, της 24ης Ιανουαρίου 1974 (ABl. C 126, σ. 22).

2 Τα ερωτήματα αυτά υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Anna Bergemann και του Bundesanstalt für Arbeit (Ομοσπονδιακού Γραφείου Εργασίας).

3 Η Bergemann, ολλανδή υπήκοος, εργαζόταν και κατοικούσε στο Venlo των Κάτω Χωρών. Στις 5 Ιουνίου 1984 παντρεύτηκε ένα γερμανό υπήκοο και την επαύριο μετέφερε την κατοικία της στην κατοικία του συζύγου της στο Kerken της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

4 Η μεταφορά της κατοικίας της έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια άδειας, η οποία παρατάθηκε μέχρι τη λήξη της σχέσεως εργασίας της στις 30 Ιουνίου 1984, μετά δε την ημερομηνία αυτή η Bergemann δεν επανήλθε πλέον στις Κάτω Χώρες για να εργαστεί.

5 Στις 20 Αυγούστου 1984 η Bergemann ζήτησε από τις γερμανικές αρχές να της χορηγήσουν επίδομα ανεργίας· η αίτησή της αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1984. Η ένσταση, την οποία υπέβαλε κατά της αποφάσεως αυτής, απορρίφθηκε επίσης, με απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1985. Στις 26 Μαρτίου 1985 η Bergemann άσκησε προσφυγή ενώπιον του Sozialgericht του Duisburg, που απορρίφθηκε με απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 1985. Η προσφεύγουσα άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen.

6 Το Landessozialgericht υπογραμμίζει, καταρχάς, στη Διάταξη περί παραπομπής, ότι η Bergemann δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει ο Arbeitsförderungsgesetz (νόμος περί προωθήσεως της εργασίας, εφεξής: « AFG ») για τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας ή ενισχύσεως λόγω ανεργίας, επειδή ουδέποτε εργάστηκε εντός του πεδίου εδαφικής εφαρμογής του AFG και επομένως δεν έχει συμπληρώσει το χρόνο που απαιτείται κατά το άρθρο 168 του νόμου αυτού για την κτήση του σχετικού δικαιώματος (360 τουλάχιστον ημέρες εργασίας με υποχρεωτική καταβολή εισφορών). Το Landessozialgericht υπογραμμίζει στη συνέχεια ότι οι περίοδοι ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που συμπλήρωσε η ενδιαφερόμενη στις Κάτω Χώρες δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από τις γερμανικές αρχές, δεδομένου ότι, δυνάμει του άρθρου 67, παράγραφος 3, του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71, αρμόδιο για τις παροχές λόγω ανεργίας είναι το κράτος της τελευταίας απασχολήσεως, εν προκειμένω οι Κάτω Χώρες.

7 Το Landessozialgericht όμως, κρίνοντας ότι η Bergemann θα μπορούσε ενδεχομένως να επικαλεστεί τις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α), δεύτερη περίπτωση, και στοιχείο β), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71, προκειμένου να αξιώσει τη χορήγηση των επίμαχων παροχών από τις αρχές του κράτους κατοικίας, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« Αποκτάται η ιδιότητα του μεθοριακού εργαζόμενου, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β ), και του άρθρου 71, στοιχείο α ), του κανονισμού ( ΕΟΚ ) 1408/71, και κατά τη διάρκεια της άδειας που δικαιούται κατά τη σύμβαση εργασίας ο εργαζόμενος ακόμη και όταν μετά την άδεια δεν παρέχεται πλέον μέχρι τη λήξη της σχέσης εργασίας πράγματι εργασία, δηλαδή ο εργαζόμενος δεν μεταβαίνει ποτέ πλέον από τον τόπο κατοικίας του που βρίσκεται σε ένα κράτος μέλος στον τόπο εργασίας του σε ένα άλλο κράτος μέλος;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως:

Το άρθρο 71, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού ( ΕΟΚ ) 1408/71 εφαρμόζεται μόνο στις κατηγορίες προσώπων που απαριθμούνται στην απόφαση 94 της διοικητικής επιτροπής της ΕΟΚ για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων; »

8 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς το νομικό πλαισίο και τα πραγματικά περιστατικά της κύριας υπόθεσης καθώς και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

**Επί του πρώτου ερωτήματος**

9 Με το πρώτο ερώτημα το εθνικό δικαστήριο ερωτά ουσιαστικά αν ο εργαζόμενος, ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να εργαστεί, μπορεί να χαρακτηρισθεί ως « μεθοριακός εργαζόμενος » κατά την έννοια των άρθρων 1, στοιχείο β ), και 71, παράγραφος 1, στοιχείο α ), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71.

10 Οι διάδικοι της κύριας δίκης και η Επιτροπή συμφωνούν ότι ο εργαζόμενος που βρίσκεται στην κατάσταση που περιγράφει το εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως « μεθοριακός εργαζόμενος » κατά την έννοια των προαναφερθεισών διατάξεων.

11 Αρκεί να αναγνωριστεί σχετικά ότι, κατά το άρθρο 1, στοιχείο β), του κανονισμού 1408/71, « ως μεθοριακός εργαζόμενος νοείται κάθε εργαζόμενος ... που ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα στο έδαφος ενός κράτους μέλους και κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους όπου επιστρέφει, καταρχήν, κάθε ημέρα ή τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα ... ».

12 Από την τελευταία αυτή διάταξη προκύπτει ότι η ιδιότητα του μεθοριακού εργαζομένου αναγνωρίζεται μόνο στους εργαζομένους οι οποίοι, αφενός, κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος από το κράτος απασχολήσεως και, αφετέρου, επιστρέφουν σε τακτά και συχνά χρονικά διαστήματα, δηλαδή « κάθε ημέρα ή τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα », στο κράτος της κατοικίας τους.

13 Κατά συνέπεια, ο εργαζόμενος ο οποίος, αφού μετέφερε την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος από το κράτος της απασχολήσεως, δεν επανέρχεται πλέον στο τελευταίο αυτό κράτος δεν είναι μεθοριακός εργαζόμενος κατά την έννοια του προαναφερθέντος άρθρου 1, στοιχείο β), του κανονισμού 1408/71. Άρα ο εργαζόμενος αυτός δεν μπορεί να επικαλείται το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο α), δεύτερη περίπτωση, του ίδιου κανονισμού.

14 Επομένως στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο εργαζόμενος, ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να εργαστεί, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως « μεθοριακός εργαζόμενος » κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β), και του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71.

**Επί του δευτέρου ερωτήματος**

15 Με το δεύτερο ερώτημα το εθνικό δικαστήριο θίγει στην ουσία δύο διαφορετικά ζητήματα:

— το πρώτο ζήτημα είναι αν το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνο στις κατηγορίες εργαζομένων που αναφέρονται στην απόφαση 94 της 24ης Ιανουαρίου 1974 της Διοικητικής Επιτροπής για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων·

— το δεύτερο ζήτημα είναι αν, σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, εφαρμόζεται στον εργαζόμενο ο οποίος βρίσκεται στην κατάσταση που περιγράφει το εθνικό δικαστήριο, δηλαδή στον εργαζόμενο ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος για οικογενειακούς λόγους και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να ασκήσει την επαγγελματική του δραστηριότητα.

16 Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, αρκεί να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1977 ( Di Paolo, 76/76, Slg. σ. 315 ) ότι η προαναφερθείσα απόφαση 94 « δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι απαριθμεί περιοριστικά τις κατηγορίες εργαζομένων για τις οποίες ισχύουν οι ευεργετικές διατάξεις » του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, « ούτε ότι αποκλείει ορισμένες άλλες κατηγορίες που έχουν διατηρήσει παρόμοιους στενούς δεσμούς με τη χώρα της συνήθους διαμονής τους ».

17 Επομένως, σχετικά με το πρώτο ζήτημα που έθιξε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 δεν εφαρμόζεται μόνο στις κατηγορίες των εργαζομένων που απαριθμούνται στην απόφαση 94 της Διοικητικής Επιτροπής για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων.

18 Όσον αφορά το δεύτερο ζήτημα, πρέπει να υπομνηστεί ότι, σύμφωνα με την ένατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1408/71, σκοπός του άρθρου 71 είναι να χορηγούνται στο διακινούμενο εργαζόμενο οι παροχές λόγω ανεργίας υπό τις ευνοϊκότερες δυνατές συνθήκες για την εξεύρεση νέας εργασίας.

19 Για το σκοπό αυτό, το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, προβλέπει ότι ο εργαζόμενος, πλην του μεθοριακού εργαζόμενου, ο οποίος βρίσκεται σε πλήρη ανεργία και κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του κατοι-

κούσε στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το κράτος της απασχολήσεως και ο οποίος τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως στο έδαφος του κράτος μέλους όπου κατοικεί ή επιστρέφει στο έδαφος αυτό, λαμβάνει παροχές λόγω ανεργίας σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού, σαν να είχε ασκήσει εκεί την τελευταία του απασχόληση.

20 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλέπε την προαναφερθείσα απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 1977, 76/76), η δυνατότητα αυτή λήψεως των παροχών λόγω ανεργίας στο κράτος της κατοικίας δικαιολογείται για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων που έχουν στενούς δεσμούς, ιδίως προσωπικής ή επαγγελματικής φύσεως, με τη χώρα όπου είναι εγκατεστημένοι και διαμένουν συνήθως. Πράγματι, είναι φυσικό να παρέχονται στους εργαζόμενους που έχουν τέτοιους δεσμούς με το κράτος στο οποίο κατοικούν οι καλύτερες δυνατές ευκαιρίες για επαγγελματική επανένταξη στο κράτος αυτό.

21 Κατόπιν των ανωτέρω συλλογισμών, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), δεύτερη περίπτωση, εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, η εργαζομένη έχει μεταφέρει την κατοικία της για οικογενειακούς λόγους, και συγκεκριμένα επειδή επιθυμεί να ζήσει μαζί με το σύζυγό της και το τέκνο της, σε κράτος διαφορετικό από το κράτος απασχολήσεως, δεδομένου ότι υπό τις περιστάσεις αυτές οι πιθανότητες που έχει να εξεύρει νέα εργασία είναι πολύ καλύτερες στο κράτος κατοικίας απ' ό,τι στο κράτος απασχολήσεως.

22 Επομένως, σχετικά με το δεύτερο ζήτημα που έθιξε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζεται στον εργαζόμενο που βρίσκεται στην κατάσταση που περιγράφει το εθνικό δικαστήριο, δηλαδή στον εργαζόμενο ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος για οικογενειακούς λόγους και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να εργαστεί.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

23 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αποδίδονται. Επειδή η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ( πρώτο τμήμα ),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με Διάταξη της 11ης Ιουνίου 1988 το Landessozialgericht für das Land Nordrhein-Westfalen, αποφαίνεται:

**1) Ο εργαζόμενος, ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να εργαστεί, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως « μεθοριακός εργαζόμενος » κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο β ), και του άρθρου 71, παράγραφος 1, στοιχείο α ), δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1408/71.**

**2) Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, του προαναφερθέντος κανονισμού δεν εφαρμόζεται μόνο στις κατηγορίες των εργαζομένων που απαριθμούνται στην απόφαση 94 της Διοικητικής Επιτροπής για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων.**

**3) Το άρθρο 71, παράγραφος 1, στοιχείο β ), δεύτερη περίπτωση, του προαναφερθέντος κανονισμού εφαρμόζεται στον εργαζόμενο ο οποίος κατά τη διάρκεια της τελευταίας απασχολήσεώς του μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος για οικογενειακούς λόγους και μετά τη μεταφορά αυτή δεν επανέρχεται πλέον στο κράτος απασχολήσεως για να εργαστεί.**

Bosco Joliet Schockweiler

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Σεπτεμβρίου 1988.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος

G. Bosco